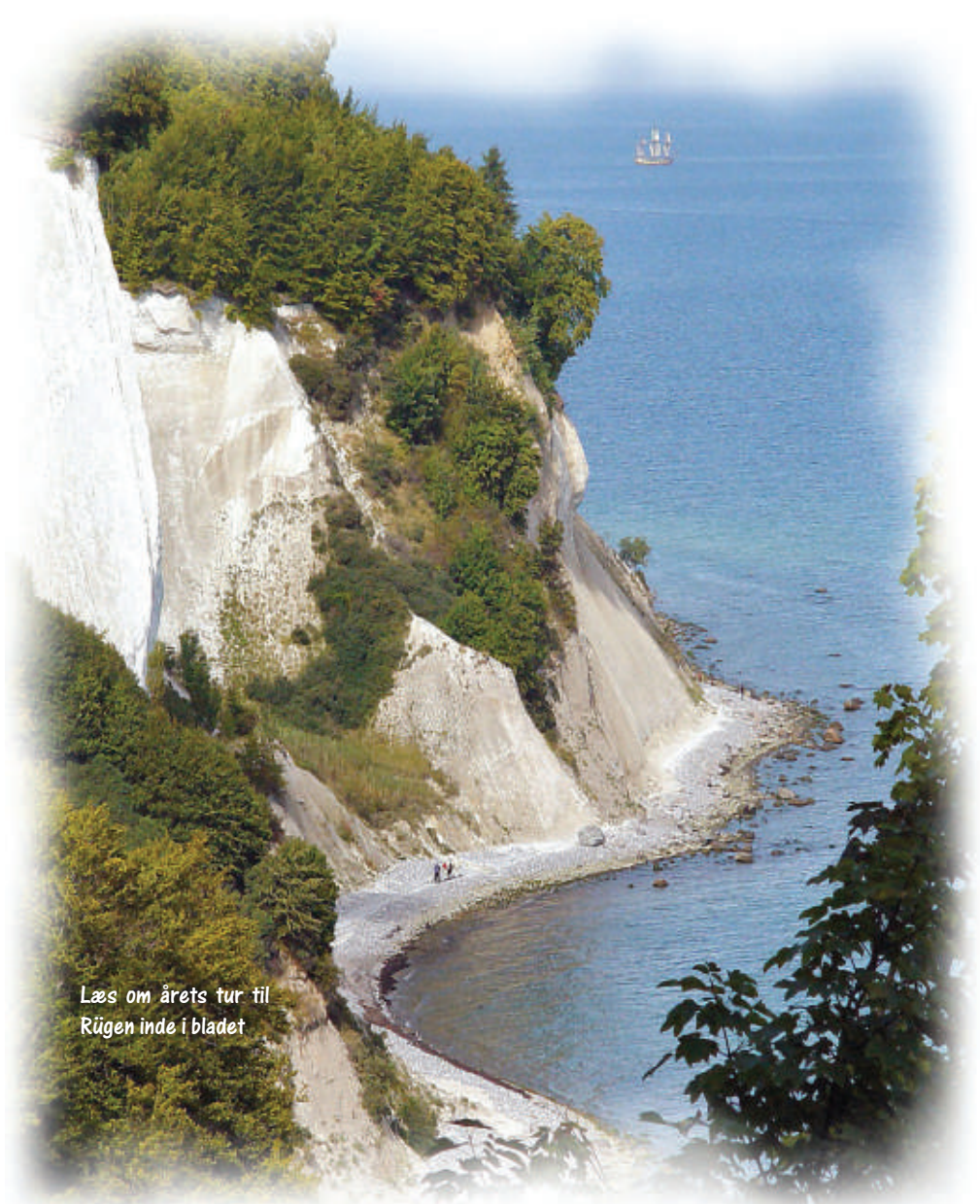

Stendyngen

Læs om årets tur til
Rügen inde i bladet

Nr. 1

26. årgang

januar 2011

Indhold

side 3	Formandens klumme
side 4	Arrangementer på Mølholmsvej
side 6	Årets store tur til Rügen
side 8	Forårets øvrige ture
side 9	Indkaldelse til generalforsamling
side 10	Folkeuniversitetet
side 11	Stenhugning
side 12	Referater
side 19	Juleafslutning
side 20	Strandsten
side 21	Fossiler
side 22	Lidt af hvert
side 23	Bestyrelsen
side 24	Kalender

Den opmærksomme læser vil givetvis have bemærket, at layoutet i dette nummer af "Stendyngen" er ændret lidt efter i det væsentlige at have været uforandret i 10 år.

Og dog! - Når man kigger de gamle numre igennem, kan man se, at der faktisk løbende er sket små ændringer, som formentlig er udslag af, hvad den til enhver tid siddende redaktør synes ser pænt ud, og hvad der softwaremæssigt og trykkes teknisk er muligt. Ikke mindst det sidste aspekt spiller ind - eksempelvis finder jeg det unødvendigt at opretholde "Billedsiden" på bladets bagside, når vi har mulighed for at bringe farvefotos inde i bladet i deres naturlige sammenhæng.

Jeg håber, at bladets trofaste læserskare kan acceptere den nye stil, selv om sikkert ikke alle synes, der er tale om forbedringer. Forslag til ændringer samt indlæg til bladet vil blive modtaget med taknemmelighed.

Redaktøren

I dette nummer af Stendyngen er vedlagt indbetalingskort for 2011-kontingent, som bedes indbetalt inden generalforsamlingen.

Kassereren

Formandens klumme

Lige nu sidder jeg og ser på, hvordan sneen vælter ned udenfor, som den har gjort det stort set siden midten af november. Så er det, at jeg kommer til at tænke tilbage til foråret, hvor det næsten ikke var til at se en ende på vinteren. Det var godt nok et langt og sejt træk at komme i gang med udendørsaktiviteterne, i hvert fald når det gælder geologi. Jeg håber, det får ende i rimelig tid denne gang.

Når jeg nu er ved at se tilbage, er det jo nok den fantastiske tur til Bornholm, der først dukker op i erindringen. Det er ikke for ingenting, øen bliver kaldt Østersøens perle. Hvilken storslået natur og - ikke mindst vigtigt for os - spændende geologi. Det var dejligt at se så mange deltagere. Tak for rigtig godt selskab, bedre kan en uges ferie vel ikke bruges. Jeg vil gerne - og jeg tror godt, jeg kan sige på vegne af alle deltagere - sige en stor tak til hele holdet, som sled med at arrangere og lede turen. Trænger man til at genopfriske minderne, kan jeg anbefale at læse eller genlæse Hannes flotte referat i septembernummeret af Stendyngen. Jeg synes også, det var en rigtig fin idé med en opfølgingsaften, godt kombineret med en hyggelig grillaften.

Det leder så tankerne hen på vores klubhus. Jeg synes, vi efterhånden har formået at sætte vores præg på stedet, og jeg begynder at føle mig mere hjemme der og se på det som vores eget sted. Jeg håber, I har det på samme måde. Jeg synes også, det efterhånden har sat gang i lidt flere aktiviteter.

På denne tid af året plejer man jo også at kigge lidt fremad, og der kommer jeg jo så til at tænke på vores næste større tur, som denne gang går til en helt ny destination. Vi har jo for vane at drage mod nord eller øst, men denne gang bliver det mod syd, nærmere betegnet området omkring Rügen i Nordøsttyskland. Det er en tur, jeg glæder jeg mig meget til. Der skulle være noget at se på både for fossil- og ledeblokinteresserede.

Til sidst vil jeg ønske jer alle og jeres familier et rigtig godt nytår, og jeg håber at se rigtig mange af jer på ture og til møder i det kommende år.

Tommy

Tilbehør til slibning

Vi har slibemaskiner, tromler, vibratorer og stensave.

Vi har slibepulver, rå sten, sten i skiver og rå rav.

Vi har indfatninger - både forsvævede og sterling sølv.

Vi har arbejdende værksted og ravnemuseum med fossiler.

Vi sender gerne katalog over maskiner og tilbehør.

Ravsliberen

Frants Kristensen

Algade 12a

9300 Sæby - tlf. 98 44 55 27

Arrangementer på Mølholmsvej

Mandag den 10. Januar kl. 19: Rapakivier - rådne og røde

Som opfølgning på Ålandsaftenen vil vi denne aften gå tæt på rapakivier. Vi kæmper os frem til en forståelse af, hvad en rapakivi egentlig er! Vi ser på, hvilke rapakivilokaliteter der findes inden for vores interesseområde, og vi ser på karakteristiske sten herfra. Vi kommer ind på de teorier, der er om rapakiviers tilblivelse, og for at det hele ikke skal blive for teoretisk, er det vigtigt, at I tager nogle af jeres egne rapakiviususpekterte sten med, så vi kan have nogle håndfaste diskussionsemner.

Sven og Henrik

Mandag den 24. januar kl. 19: Det eocæne Londonler på Sheppey

Denne aften er helliget det eocæne Londonler med reference til det nogenlunde samtidige Lillebæltler. Der fortælles om geologien i det tidlige Eocæn og om, hvor kystlinierne i Nordsøen lå på dette tidspunkt, hvordan klimaet var, og om dyre- og plantelivet. Hovedvægten af foredraget lægges på Londonlerets righoldige indhold af fossiler. Særligt fossilerne fra Sheppey og Herne Bay omtales. Fossilerne omhandler bl.a. hjattænder, fisk, skildpadder, krabber og palmefrugter. Også det danske Lillebæltler bringes på bane, nærmere betegnet formationerne ved Ølst/Hinge og Trelde Næs.

Medbring gerne fossiler til bestemmelse, helst fra ovennævnte lertyper. Der vil også være mulighed for at købe et par fossiler.

Tag

Lørdag den 29. januar kl. 10-16: Præparationsdag

Her i den kolde årstid er det rart med indendørs aktiviteter, så jeg synes vi skal bruge denne lørdag på at grave lidt fossiler frem.

Medbring egne fossiler til at arbejde med samt det værktøj, I normalt bruger. Her nævnes nogle nyttige ting: Små pensler, gamle tandbørster, kniv, hobbykniv, tandlægeinstrumenter, små file, el- eller trykluftdrevet gravørpen, lup, luplampe, stereomikroskop, små eldrevne slibemaskiner som f.eks. Proxon.

Husk madpakke med tilbehør. Vi kan jo lave kaffe derinde.

Tommy

Mandag den 7. februar kl. 19: Dalarna – porfyernes Mekka

Vi finder dem i hobetal på vore strande, Bredvadporfyr, Grönklittporfyr og Venjanporfyr. Sjældnere støder vi på Blybergignimbit, Garberggranit, Digerbergkonglomerat m.fl. De stammer alle fra Dalarna, som er en af de største ledeblokkleverandører i Skandinavien.

- Hvornår og hvordan blev de dannet?
- Hvilke veje blev de ført til de danske strande?
- Hvordan er geologien i dette spændende område?

Disse og flere spørgsmål søger vi at finde svar på .

Medbring en masse sten – gerne "usikre" blokke, som vi vil forsøge at sætte navn på. Mød op til en hyggelig aften i selskab med entusiastiske lidelsesfæller.

Henrik og Sven

Mandag den 21. februar kl. 19: FossilafTEN - typiske danske løsfund

Vi vil denne aften forsøge at gennemgå og bestemme nogle af de mest almindelige danske løsfund, det være sig både enkeltfossiler og fossilførende blokke. Med løsfund mener vi de ting, som man ofte finder på stranden eller i grusgrave. De er typisk transporteret af isen og ligger derfor ikke i deres oprindelige aflejringer.

Vi har tænkt os at vise et udpluk af forskellige fossiler og medbringe relevant litteratur til bestemmelse.

Medbring gerne egne fossiler og eventuelt litteratur. Så vil vi efter oplægget, i fællesskab, forsøge at bestemme fossilerne.

Susanne, Tage og Tommy

Mandag den 28. marts kl. 19: Kridt (Maastrichtien) i Danmark og på Rügen

Vi skal kigge på Kridt, nærmere betegnet Maastrichtien, som er den del af perioden, der viser sig på overfladen forskellige steder i Nordjylland, på Møn og Stevns - og også på Rügen, som er målet for forårets store tur. Efter en kort gennemgang af perioden og miljøet kigger vi på de fossiler, der er typiske for perioden - såvel de meget almindelige som de mere sjældne.

Vi foretager en systematisk opdeling, forklarer lidt om typerne, og viser eksemplarer frem, både på projektoren og fysisk i form af medbragte fossiler og fossiler i klubbens samling. Desuden medbringes litteratur, der kan hjælpe med til bestemmelsen. Så har du nogle fund fra Kridtet, som ikke er nærmere bestemt, eller nogle, du er særlig glad for at vise os - så tag dem med, og vi hjælper hinanden til en større viden om fossilforekomsterne fra perioden.

Tommy, Tage og Susanne

Fredag den 17. juni kl. 17: Opfølgning på Rügentur og grillafTEN

Vi gentager succesen fra sidste år og laver en hurtig opfølgning på Rügenturen, mens den endnu står i frisk erindring. Vi viser billeder fra turen og ser på de bedste fund, så medbring de klenodier, I er glade for.

Kan du ikke nå at være der kl. 17, møder du bare frem, når du kan. Skulle du ikke have deltaget i turen, er du selvfølgelig trods dette velkommen til at komme og have en hyggelig sommeraften med dine stenvener.

Efterfølgende er der grillafTEN, hvor stenklubben sørger for tændt grill, flutes og salat, mens man selv medbringer kød eller vegetarspecialiteter samt drikkevarer efter eget valg.

Der er ikke garanti for, at der også i år er fodboldlandskamp, men muligheden for en tur til stranden står åben.

STENHUGGERVÆRKTØJ

Vandværksvej 25 - 9800 Hjørring - tlf. 98928366 - 98928382

Årets store tur til Rügen 1.-5. juni

Rügen er Tysklands største ø. Den ligger i Østersøen i Forpommern i det tidligere DDR, og for amatørgeologer (læses stennørder) som os er den noget af et eldorado. Det gælder både fossil- og ledeblokfolket samt alment geologisk interesserede.

En del af klinerne er Tysklands sidestykke til Møns Klint, da de er fra næsten samme tid og dannet på samme måde, nemlig som gigantiske flager skubbet op af isen. En del af Rügen er nationalpark med de restriktioner, det nu afstedkommer, så nok må der samles sten og fossiler, men der må ikke hugges i klinten.

For de ledeblokinteresserede er det jo nok især blokke fra Østersøområdet, man kan forvente at finde - nogle længere østfra, end vi normalt ser det herhjemme, herunder også meget gamle fossilførende blokke fra det baltiske område. Og så er der jo i det hele taget en rigtig flot natur i området, så der bliver nok at se på også for dem, der ikke kun kigger nedad. Vi har haft kontakt til forskellige lokale stenfolk i området, hvoraf nogle vil mødes med os og være behjælpelige, så vi får set de helt rigtige ting.

Foreløbig plan

- Udrejse:** Vi mødes ved Otto Duborg lige syd for grænsen onsdag den 1. juni kl. 11. Her bliver der tid til lidt proviantering, inden vi skal se istidsmuseet i Flensburg. Herefter kører vi resten af vejen til Rügen.
- Dagstur 1:** Kridtmuseet og kridtklinerne.
- Dagstur 2:** Geologisk museum i Greifswald og stenstrande i området.
- Dagstur 3:** Forskellige sten- og kridtklinter på Rügen.
- Hjemrejse:** Tidligt søndag morgen afgang fra Rügen. Besøg på en strandstenslokalitet i Wismar Bugt. Her spiser vi frokost sammen, inden vi skilles og kører resten af vejen hjem.

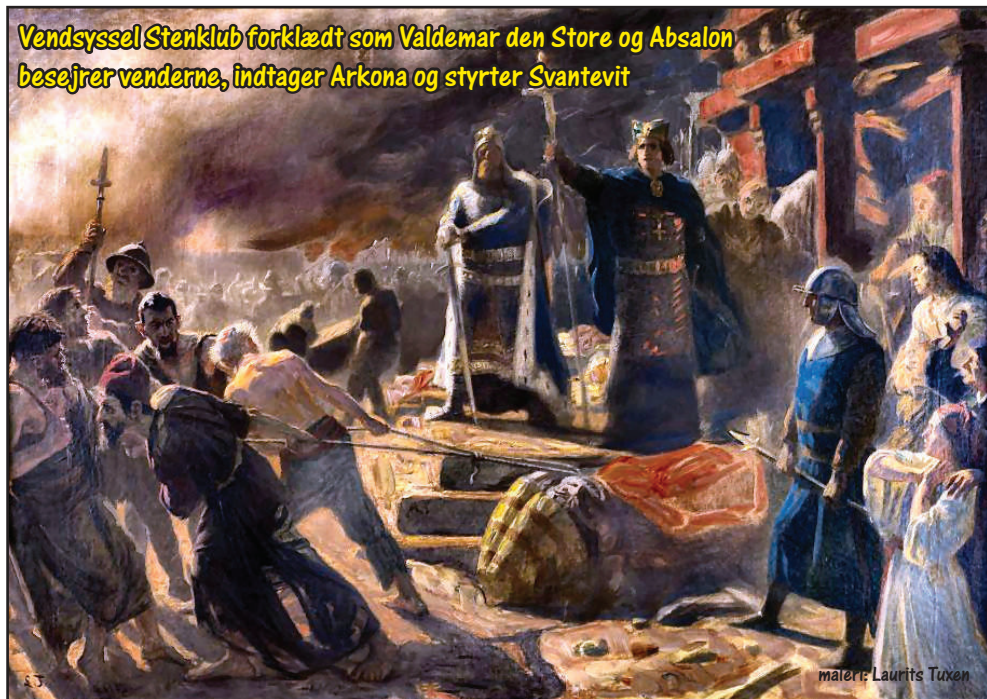
Indkvartering

Det har vist sig, at Rügen er et meget eftertragtet feriested, så det har ikke været uden problemer at finde et sted at bo. Men det er lykkedes, og for at være på den sikre side har vi taget chancen og allerede nu booket pladser. Det har så medført, at vi har været nødt til at sætte en adgangs begrænsning på max. 24 deltagere. Hvis man vil med, gælder det om at være hurtigt ude, da vi allerede efter vores lille præsentation af turen ved juleafslutningen fik 18 forhåndstilmeldinger.

Stedet, vi har valgt, er feriebyen "Min Herzing" (www.min-herzing.de) som ligger i Bakenberg på den nordligste del af Rügen, ca. 12 km fra Arkona. Den ligger i kanten af skoven, meget tæt ved Østersøen. Vi skal bo i feriehus af forskellig størrelse fra 1 til 3 værelser, alle huse /værelser er for 2 personer.

Vendsyssel Stenklub forklædt som Valdemar den Store og Absalon besejrer venderne, indtager Arkona og styrter Svantevit

Kørsel

Vi kører i egne biler og forsøger så godt, vi kan, at organisere samkørsel.

Fortæring

Vi vil i det omfang, det er muligt, købe ind og lave mad i fællesskab - dog ikke den første dag (udrejsedagen). Udgifterne hertil indgår ikke i turens pris.

Pris

Prisen er sat til 1.000,- kr. Den dækker overnatning m.m. Herudover er der selvfølgelig kørselsudgifter, som afregnes selvstændigt for hver bil.

Tilmelding

Bindende tilmelding pr. e-mail eller brev til Tommy senest den 15. februar. Oplys venligst: Navn(e), telefon, e-mail-adresse, om du/I kører i egen bil, om I har plads til andre.

Der vil i god tid inden turen blive udsendt indbetalingskort og mere detaljeret materiale. Vi i arbejdsgruppen (Henrik, Torben, Susanne og Tommy) ser frem til en dejlig og spændende tur i jeres gode selskab.

Tommy

Forårets øvrige ture

Fossiltur til Mogenstrup

For et år siden havde vi planlagt en tur til Mogenstrup lidt syd for Sundsøre, men måtte i første omgang udsætte og siden hen aflyse turen på grund af den lange vinter. Vi forsøger igen, selv om det ikke ser for lyst ud i skrivende stund, men i april må det vel kunne lade sig realisere. Hvis vi får tid og lyst, er der mulighed for senere på dagen også at besøge Lyby Strand lige nord for Skive.

Lokaliteterne består hovedsageligt af oligocænt glimmerler, hvori der kan findes fossiler. Det er jo især krabbebolleterne, der er interessante, og på denne årstid kan der være gode muligheder, især hvis vinteren har budt på lidt stormvejr.

Tid: Lørdag den 16. april kl. 10.00

Sted: Vi mødes på havnen i Sundsøre efter færgeoverfarten fra Hvalpsund

Turleder: Tommy

Tur til Knud Strand

Også forårets strandstenstur går til Salling. Vi har som hovedmål Knud Strand på Sallings vestkyst, lige ved Spøttrup Borg. Man får på vejen et flot vue mod borgen, som - hvis vejret er til det - spejler sig smukt i de omkringliggende, oversvømmede enge.

Vi skal besøge Knud Strand og Nymølle Strand, som ligger ved foden af en moræneklint med mange udskridninger. Der skulle nok være mulighed for at erhverve sig en billig ejendom, hvis man skynder sig. Stenselskabet minder om det, man finder ved Kås Hoved, som vi besøgte for 2 år siden. Det er altså præget af norske blokke, men min erfaring er dog, at udvalget er en tand mere varieret, og fandt du ikke en krabbebolle ved Mogenstrup, skulle der også være muligheder her. Hvis der bliver tid, vil vi opsøge yderligere en lokalitet oppe omkring Harre Vig.

Evt. kan vi også nå at besøge den nu nedlagte grusgrav ved Brøndum, som har givet navn til de såkaldte "Brøndumblokke".

Tid: Lørdag den 14. maj kl. 10.00

Sted: Vi mødes på havnen i Virksund umiddelbart på den anden side af Virksundbroen

Turleder: Sven

Generalforsamling

Vendsyssel Stenklub indkalder til ordinær generalforsamling

Tid: Lørdag den 12. marts 2011 kl. 10.00

Sted: Hirtshals Fyr, Hirtshals

Foreningen er vært ved kaffe og rundstykker.

En repræsentant for Hirtshals Fyr-fonden vil give os en lille rundvisning og kort fortælle om planerne med stedet.

Efter generalforsamlingen tager vi en tur på stranden neden for fyret. Her er der god mulighed for at finde spændende ledeblokke og måske de mere sjældne Hirtshalsblokke med fossiler fra juratiden.

Husk passende påklædning til årstiden

Dagsorden

1. Valg af dirigent
2. Fremlæggelse af formandens beretning
3. Fremlæggelse af foreningens årsregnskab
4. Forslag fremlagt af bestyrelsen
5. Indkomne forslag fra medlemmerne. Forslag, der ønskes behandlet, skal være formanden i hænde senest 14 dage før generalforsamlingen.
6. Fastsættelse af kontingent for 2012
7. Valg af bestyrelsesmedlemmer. På valg er Erik, Tage, Henrik og Allan.
8. Valg af to bestyrelsessuppleanter
9. Valg af revisor og revisorsuppleant
10. Eventuelt

Mød op og få indflydelse i foreningen.

Folkeuniversitetet

Vendsyssel Stenklub er i foråret medarrangør af ikke mindre end tre kurser ved Folkeuniversitetet:

Bjergarter - beskrivelse, bestemmelse, klassifikation, dannelse

En bjergartsbestemmelse forudsætter svar på fire petrografiske spørgsmål: Hvilke mineraler foreligger? Hvad er deres indbyrdes mængdeforhold? Hvad er bjergartens tekstur? Hvordan skal bjergarten klassificeres?

- Efter en rekapitulation af de vigtigste mineraler beskriver vi udvalgte bjergarter både teksturelt og ud fra mineralindholdet.
- Dernæst beskæftiger vi os med klassifikationen: Hvilke metoder anvendes til den systematiske inddeling af magmatiske, metamorfe og sedimentære bjergarter? Med baggrund i et overblik over klassifikationsmetoderne (herunder Streckeisen) klassificerer vi forskellige bjergarter. Dette er en del af deres petrografiske bestemmelse og relevant bl.a. for arbejdet med ledeblokke.
- lagttagelsen af bjergarters ligheder og forskelle fører os til spørgsmålet om deres oprindelse og dannelse.
- En rent makroskopisk bjergartskarakterisering er ikke altid tilstrækkelig. Da kan det være praktisk at gå videre med polarisationsmikroskopi og at undersøge bjergarter i tyndslib. Det vil vi gøre i kursets sidste del. Som eksempler anvender vi bl.a. tyndslib af ledeblokke.
- Lidt uden for det egentlige program vil vi kigge på prøver af en overordentlig ung bjergart. På kursus-tidspunktet vil den ikke en gang have fyldt et år. Der er tale om lavaprøver fra Eyafjallajökull, Island.

Medbring venligst lup 10x og, hvis det haves, et "Hardness Pick Set".

Der må påregnes udgifter til materialesamling på ca. kr. 90,-

Underviser: Lektor Hans Dieter Zimmermann, Aarhus Universitet

Tid: Lørdag den 5. marts kl. 12-18
Søndag den 6. marts kl. 10-16

Sted: Strandvejen 12-14, lokale 413

Pris: 595 kr.

På sporet af flint - og andre spor

Flint er uden tvivl Danmarks almindeligste sten. Vi finder den i vore kridtklinter og i vore istidsaflejringer, somme tider udgørende tæt på 100% af stenselskabet. Som regel er flint udformet på den forunderligste vis, karakteriseret af en mangfoldighed af former, som kan vække fantasien til live. De fleste formmæssige varianter forekommer at være ganske tilfældige, men der er mønstre, som gentager sig, og så kan man som regel være sikker på, at "noget er noget", oftest spor efter gravende dyr, for mange af de kuriøse former er nemlig slet ikke tilfældige, men afstøbninger af organiske strukturer nede i det kridt/kalk hvor flinten blev udfældet ad kemisk vej.

I forlængelse af historien om flints sære former og deres ophav vil vi gå videre i en lidt mere generel gennemgang af en sær geologisk disciplin, nemlig læren om fossile spor. Kan det virkelig være sandt, som det vil

blive påstået i foredraget, at palæontologien ved mere om gravende dyrs adfærd, end moderne biologer gør? Det er vel en undersøgelse værd.

Underviser: Lektor Claus Heinberg, Roskilde Universitet
Tid: Torsdag den 17. marts kl. 19-21
Sted: Strandvejen 12-14, lokale 414
Pris: 95 kr.

Svalbards geologi

Øgruppen Svalbard med hovedøen Spitsbergen har en særlig geologi. Navnet Spitsbergen kommer af de spidse sedimentære bjerge. Geologien er unik ved, at der findes en velbevaret geologisk lagfølge, der strækker sig fra slutningen af Prækambrium (542 mio. år siden) til nu, og at den sparsomme vegetation gør det let at observere den. Yderligere er Svalbard en vigtig brik i forståelsen af istider og gletschere, fx udbredelsen og opståen af iskappen i Barentshavet. Disse emner har foredragsholderen studeret i efteråret 2006 på Svalbards Universitet Center.

Foredraget vil hovedsagelig lede os gennem Svalbards geologiske udvikling, fortalt med billeder. Den seneste historiske tid fra hvalfanger- over kulindustri- til videnssamfund vil også blive berørt.

Underviser: Cand.scient. Søren H. Rasmussen.
Tid: Mandag den 2. maj kl. 19-21
Sted: Strandvejen 12-14, lokale 314
Pris: 95 kr.

Stenhugning

Som traditionen byder, vil vi også i 2011 afholde to stenhugnings-weekender, første gang den 7.-8. maj.

Vi mødes kl. 9, hvor morgenkaffen og rundstykkerne vil være sat på bordet.

Tag i god tid på stranden og find en god sten, du vil arbejde med. Du må ikke påregne, at der på Ugiltvej findes sten, for efterhånden er de fleste egnede sten blevet anvendt, og tilbage i stendyngen er kun rådne og uegnede sten. Medbring eget værktøj, sikkerhedsbriller, støvmaske, høreværn og madpakke. Er du nybegynder, kan du første gang, du deltager låne værktøj, så du får mulighed for at afprøve, om stenhugning er noget for dig.

Foreningens medlemmer betaler kr. 200, ikke medlemmer betaler kr. 250. Beløbet dækker udgifter til instruktør, strøm, kaffe, rundstykker og slid på udlånt værktøj.

Tilmelding: Senest 1. maj
Tid: Lørdag-søndag den 7.- 8. maj 2011 kl. 9.00
Sted: Hos Joan og Poul Erik Friis, Ugiltvej 758, Lørslev.

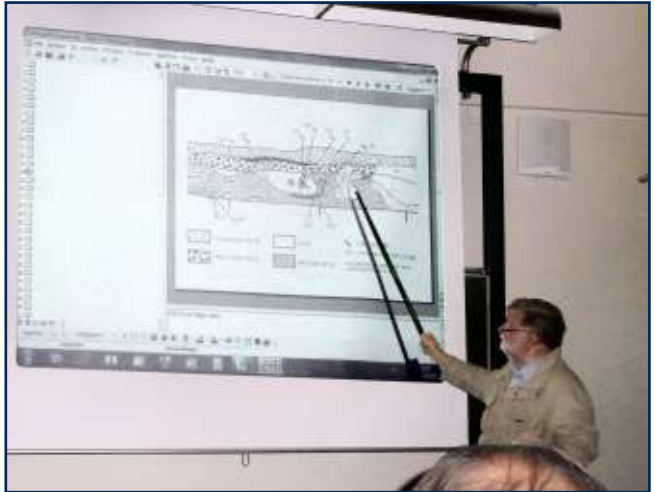
Referater

Folkeuniversitetet: Ledeblokke v/Per Smed

Den 11. september startede vi i Folkeuniversitetets lokaler på Strandvejen. Per Smed redegjorde for, hvorledes blokkene i de danske moræner er kommet hertil med isen. Således er de fleste blokke i Nordjylland kommet hertil med den norske is og nordøstisen. Blokke på Bornholm med de baltiske isfremstød og blokke på Langeland, Sjælland, Fyn, Samsø, Djursland både med nordøstisen og de baltiske isfremstød.

Forskellige måder at bedømme, om indholdet i en moræne kommer fra Norge, Sverige eller Østersøen, blev gennemgået. Det drejede sig om tælling af ledeblokke, fingeranalyse og retningsbestemmelse af stenene i morænen. De forskellige metoders fordele og ulemper blev omtalt. En fejlkilde er f. eks., at isen flytter stenene afhængigt af deres størrelse. De små flyttes lettest, derfor er der i morænerne tale om en sortering ud over den, som smeltevandet foran isen har foretaget.

En anden fejlkilde er, at materiale i en moræne fra et tidligere isfremstød afskrabes af den næste is og blandes med blokke fra denne.

Da Danmark har været gennem flere istider, hvor den sidste selvsagt er nemmest at kortlægge, er det muligt at forklare fund "der falder udenfor" med tidligere istiders materialeflytning.

Fire timers teori blev afløst af en tur til Aalborg Seminarium, hvor Frede Sørensen og Per Smed har opbygget en studiesamling af ledeblokke, som er placeret i et lille skandinavienskort i seminariets have.

Her kan man udfordre sig selv og andre med over 400 blokke. Når man har lært sig disse og kan sin "Sten i det danske landskab", er man godt rustet til en tur i felten.

Dagen efter var der ekskursion til Ulbjerg Klint, hvor Per Smed har foretaget en del studier inden udgivelsen af sin lærebog.

Stranden er stenrig, der er mange størrelser at vælge imellem, og der er blokke fra Norge, Sverige, Åland og Østersøen.

Metoden med at afmærke en kvadratmeter strand og sortere efter plutonitter, lavaer, sedimentære, metamorfe, flint og fyfanitter (kilde: J. Almeborg) viste sig at være givtig selv for de mere erfarne. Når man har kigget på sten i nogle år, bliver man tilbøjelig til at samle dem op, man kender. Ved den ovennævnte metode tvinges man til at kigge på dem, man ellers ville springe over. Og så kommer man ned på knæ, hvor horisonten bliver smallere, men synet skarpere.

Der blev i dagens løb fundet mange flotte sten, rhombeporfyrer i mange udgaver, også nogle, der ikke lignede rhombeporfyrer, store hornfelter, mange svenske blokke fra Dalarna (ex. Kallbergetporfyrer) og flintkonglomerater.

Per Smed var meget entusiastisk i sin undervisning og god til at forklare detaljerne i stenene. Samtidig evnede han at sætte de små observationer ind i en sammenhæng, så opmærksomheden hos tilhørerne kunne fastholdes.

Vejret var med os, solen skinnede, bølgerne var små og stranden bred. En god weekend.

Torben Dencker

Tur til Helnæs

Lørdag den 9. oktober stod Henrik for en tur til den sydvestfynske ø/halvø Helnæs. Henrik var næsten som sædvanligt, når han laver tur for os, taget af sted dagen i forvejen. Jeg ved ikke helt, om det er for at komme først til stenene, eller om det er for at være sikker på at finde det rette sted for os andre! Spøg til side - vi ved jo, det er det sidste.

Vi andre mødtes ved Gudenå-rastepladsen kl. 10 og fulgtes ad resten af vejen. Jeg tror, vi var knap 20 medlemmer på turen.

Da vi nåede til Helnæs, mødte vi Henrik og Marit. Vi valgte at spise frokost sammen, inden vi gik på stranden. Henrik havde fundet ud af, at stranden ude ved fyret for tiden var det bedste sted, så der viste han os ud. Der mødte os en meget spændende klint, oprindeligt dannet af de af baltiske ismasser, så der blev bl.a. fundet fine ledeblokke fra Østersøområdet og fossilførende blokke fra Silurtiden. Der blev også fundet løse fossiler fra Kridt, bl.a. en rigtig flot galerites.

Svalekollektiv i fyrtårnet

Hen på eftermiddagen mødtes vi ved bilerne og beundrede og diskuterede hinandens fund, inden vi begyndte den lange tur hjemad.

Efterårsvejret viste sig fra sin allerbedste side denne dag - om det var Henriks skyld, ved jeg ikke, men tak for en dejlig dag alligevel.

Tommy

Fine gevinster til fossilfolket!

Folkeuniversitetet: Islands geologi

Der var pænt fremmøde til foredraget om Islands vulkaner i Folkeuniversitetet den 10. november, selv om Islands geologi har været på programmet (for?) mange gange i de senere år, og selv om det var Mortensaften. Foredragsholderen var lektor Paul Martin Holm fra Københavns Universitet. Nogen sprudlende forelæser var han vel ikke, men det var tydeligt, at han havde ualmindelig godt styr på emnet. Han gennemgik i den første del af foredraget specielt de pladetektoniske forhold, som ligger til grund for Islands opståen, og han havde mange gode slides til at illustrere de problemstillinger, som kan være vanskelige at forstå for lægfolk. I anden del af foredraget kom han ind på de aktuelle forhold med vulkanudbruddene ved Eyjafjallajökull. Det var jo nok dette emne, som havde bragt folk af huse, idet askeskyen fra vulkanen jo havde haft helt uventet store konsekvenser for flytrafikken i Vesteuropa. Han kom med mange detaljer, som ikke har været fremme i pressen, og jeg tror at vi alle tog hjem (til Mortensanden?) tilfredse med aftenens udbytte.

Geologiens Dage

Hirtshals

Forventningsfulde på grund af det strålende solskin drog knap 20 forhærdede stennørder og (kun få) novicer, som måske var inspirerede af de uddelte plakater, mod Hirtshals Klint for at blive klogere på stenene her.

Om man kom fra syd eller nord, var forbløffelsen stor, for landets eneste sky med ledsagende regn og blæst havde netop denne dag taget fast ophold over Hirtshals og omegn. Henriks introduktion til lokaliteten blev indtaget på toppen af klinten, hvorefter vi myldrede ned på den lidt mere vindstille strand, som denne dag var rig på sten. Der blev gjort mange gode fund, især kunne man hæfte sig ved ikke mindre end 3 eksemplarer af den ellers ret sjældne Dalablok: Kallbergetporfyr.

Mere end et par timer holdt ikke mange til, men det var heller ikke ringe at blive blæst godt igennem.

Klim

Om søndagen havde Tage arrangeret en fossiltur til Klim Bjerg. Der var mødt 12 deltagere op, heraf var ca. 2/3 Stenklubbens medlemmer. Vejret så lidt truende ud, men artede sig rimeligt, mens vi var der.

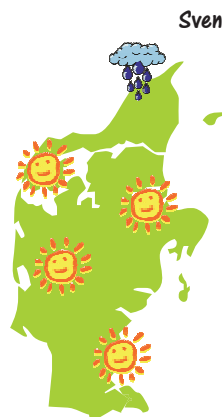
Tage fortalte først lidt om geologien på stedet, som er en ikke længere aktiv kalkgrav fra Danien. Kalken består hovedsaglig af bryozoa og skaldele og er temmelig fossilrig.

Herefter gik vi i gang med at grave og lede i kalken. Der blev hurtigt gjort fine fund, især af søpindsvin. Nævnes kan: *Echinocorys*, *Brissopneustes* og de meget små og fine *Salenia*. Der blev også fundet en del køller fra søpindsvinet *Tylocidaris abildgardii*. Disse er ledefossiler og fortæller således alderen for kalken. Derudover blev der fundet søliljestængler, mosdyr, koraller og brachiopoder, bl.a. *Crania transversa*, som er omtalt her i dette nummer af Stendynge.

Nogle af os nåede også lige en frisk tur til stranden ved Torup.

Tak til alle for en hyggelig dag.

Tommy

Rørdal Kridtgrav

På årets sidste klubbetur havde ca. 15 personer vovet sig frem for at afsøge kridtgraven for fossiler. Vejret var fint for årstiden: overskyet og kun lidt regn. Det havde regnet et par dage før, så graven var ikke tør, men heller ikke det rene småt.

I samlet kortege kørte vi ned i graven. Kort efter gav Tommy en introduktion til fundmulighederne, med fremvisning af tidligere gode fund. Vi fik også besked om at holde os på afstand af maskinerne.

Så begyndte jagten. Der blev fundet en del ting som de sædvanlige: de store sømus (*Echinocorys ovata*), brakiopoder, især *Carneithyris*, kisel- og kalksvampe, søsiljestilkstykker, søpindsvinepigge (både *Tylocidaris baltica* og *Stereocidaris*), muslinger (inklusive kammuslinger og østers), enkeltkoraller, bryozoaer og de rette ammoniter *Baculites*. Af mere spændende fund må nævnes hele vættelys og flotte aftryk af den C-formede ammonit *Scaphites constrictus*. Jonna og Finn gjorde vel nok dagens fund: et pænt stort stykke af en stor ammonit med pigge. Hele ammoniter er meget sjældne, så det var et udmærket fund, man ikke ser ret tit.

Kridtet er fra den øvre del af Maastrichtien, lidt ældre end Aggersund. Rørdal har derfor en lidt anderledes artssammensætning.

Vi samlede til frokost - både for at spise samtidig og beundre hinandens fund. Derefter fortsatte vi indtil ca. kl. 13.45, fordi vi skulle være ude senest kl. 14.00. Tak til Tommy for at have arrangeret en god tur, og tak til turdeltagerne for ivrig aktivitet.

Tage

Sten på bordet

Endnu en gang blev arrangementet "Sten på bordet" en stor succes. Mange af de ca. 20 medlemmer, som mødte frem, havde medbragt fossiler, ledeblokke, mineraler, smykker og mindre skulpturer. Efter at Tommy havde budt velkommen og orienteret om aftenens program, blev de medbragte "klenodier" beundret, og snakken gik lystigt med udveksling af erfaringer om findesteder, kendetegn, bestemmelsesværker m.v.

Skal det ligne noget?

Auktionsgenstande fra Hannes og Orlas samlinger vurderes

Støjniveauet og aktiviteten blev ikke mindre, da man gik over til næste punkt på programmet: auktion over dele af de samlinger, som Hanne Jacobsen og Orla Thomsen storsindet havde doneret til Stenklubben.

Med Tommy og Poul Erik som engagerede auktionariusser føg det i luften med bud på de mange fine effekter, og det hele endte med en pæn sum til foreningens slunkne kasse.

Helt igennem et fint arrangement, som tåler gentagelse.

Henrik

Juleafslutning

Det sædvanlige, overdådige
trakte ment

Ryst posen Poul Erik!

Pænt fremmøde trods den
tidlige vinter

Hvorfor er det altid den samme,
der løber med alle gevinsterne?

Strandsten

Siljangranit

Siljangranit er en ualmindelig smuk bjergart – ikke mindst i fugtig eller poleret tilstand. Den har sit hjemsted i Dalarna i området NØ for Mora samt SV for Siljansøen, hvor den begge steder grænser op til Järngranit. Strørkorn af rød kalifeldspat, 10-20 mm, danner et sammenhængende mønster. Mellemmrummene er udfyldt med plagioklas, kvarts og mørke mineraler. Hovedparten af plagioklasen er gul-hvide strørkorn af natriumplagioklas, mens de grønlig calciumplagioklaser findes i mindre mængder. En del af plagioklasstrørkornene er zonare, og det samme kan være tilfældet med enkelte kalifeldspatter. De 2-5 mm store kvartsstrørkorn er på friske brudflader grålige eller svagt blålige, mens de på forvitrede overflader er hvidlige på grund af knusning. Mørke mineraler udgøres primært af biotit – enten som små strørkorn eller som mørke aggregater, der kan være kloritiserede. Som andre dalablokke kan Siljangranit indeholde xenolither af andre bjergarter.

Typer af Siljangranit kan ses på vores hjemmeside: www.vendsysselstenklub.dk

Fossiler

Crania transversa

Slægten hører til de inarticulate brakiopoder, som i modsætning til de articulate ingen hængsler har mellem skallerne. Ordenen *Craniida* har skaller af calcit med en vortet overflade. De har kraftige, mere eller mindre rundagtige skaller. Stilk, som ellers er kendetegnende for brakiopoder, er der ingen af. Bl.a. har to par lukkemuskler efterladt tydelige aftryk i skallen. Skallen får derved en vis lighed med et kranie, deraf navnet. De er oftest fastvokset til underlaget, nogle har dog ligget løst på bunden af havet. Brakiopoder lever af mikroskopiske organismer og organiske partikler, hovedsagelig småalger, som filtreres fra vandet.

Crania er nært beslægtet med *Isocrania*, som har radierende ribber på ydersiden. *Crania* dukkede op i Kridt og lever den dag i dag. *Isocrania* levede derimod kun i Øvre Kridt. *Crania transversa* levede kun i Nedre og Mellemløse Danien. I Øvre Danien afløses den af *Crania tuberculata*, som er lidt smallere. *Crania transversa* er relativt sjælden, men kan findes bl.a. i Klim Bjerg og i Fakse Kalkbrud. *Isocrania* er til gengæld meget almindelig i Ignaberga i Skåne.

Lidt af hvert

Hvis du skulle have glemt, hvor vi holder til!

Nu kan vi oven i købet snart parkere lovligt!

Trafik & Veje har sammen med Nordjylland
Politik besigtiget forholdene omkring jeres ønske
om at få fjernet 4-parkeringstavlerne på den
tidligere busvenderplads ved Melholmsvej 32-34.

På henvisningen blev det besluttet at fjerne de
pågældende tavler, idet pladsen ikke mere
benyttes som venderplads for busser.

Tavlerne vil blive fjernet snarest muligt.

Venlig hilsen

Leo Frandsen Nielsen
Teknik og Miljøforvaltningen
Trafik & Veje
Trafik og Vejmyndighed

Vendsyssel Stenklubs årskalender for 2011 er (og har heldigvis været siden begyndelsen af december) på gaden og kan erhverves for 50 kr. pr. stk. Du kan købe den ved klubbens arrangementer eller hos Poul Erik. Hvis den skal sendes, betales porto ved siden af.

Vendsyssel Stenklubs bestyrelse

Formand	Tommy Hatting Sørensen Tlf: 98 39 20 84 E-mail: tommy.h.sorensen@mail.dk	Gerdavej 1, 9520 Skørping
Næstformand	Erik Arentsen Tlf: 24 40 91 27 E-mail: 423woeldike@gmail.com	Vangs allé 6, 1 th 9000 Aalborg
Kasserer	Poul Erik Friis Tlf: 98 96 34 31 E-mail: pef@nordfiber.dk	Ugiltvej 758 9800 Hjørring
Sekretær	Susanne Schmidt Tlf: 98 18 53 66 E-mail: sschm@daks.dk	Revlingebakken 40 9000 Aalborg
Redaktør/ Webmaster	Sven Madsen Tlf: 98 39 30 66 E-mail: sm@dadlnet.dk	Stentofte 62 9520 Skørping
Bestyrelsesmedlem	Allan Andersen Tlf: 51 22 07 05 E-mail: aljo@privat.dk	Åkandevej 23 9800 Hjørring
Bestyrelsesmedlem	Henrik Arildskov Tlf: 96 78 11 87 E-mail: røjseholdet@privat.dk	Ilbjergvej 25 9800 Hjørring
Bestyrelsesmedlem	Tage Burholt Tlf: 96 78 40 41 E-mail: tabur@aal.mim.dk	Tårsvej 338 9870 Sindal

Vendsyssel Stenklubs hjemmeside:

www.vendsysselstenklub.dk

Stendyngen er medlemsblad for Vendsyssel Stenklub og udkommer 3 gange om året: januar, maj og september.

Andre stenklubbers medlemsblade bedes sendt til redaktøren af Stendyngen.

Kontingent

Enkeltperson	180 kr.
Par	270 kr.
Pensionist (over 65 år)	120 kr.
Pensionistpar	180 kr.
Studerende	120 kr.
Unge under 18 år	120 kr.

Deltagelse i Vendsyssel Stenklubs arrangementer sker på eget ansvar

Foråret 2011 i Vendsyssel Stenklub

10. januar: Rapakivier - rådne og røde
24. januar: Det eocæne Londonler på Sheppey
29. januar: Præparationsdag
7. februar: Dalarna – porfyernes Mekka
21. februar: Fossilaften: Typiske danske løsfund
- 5.-6. marts: Folkeuniversitetet: Bjergarter
12. marts: Generalforsamling
17. marts: Folkeuniversitetet: På sporet af flint
28. marts: Kridt i Danmark og på Rügen
16. april: Tur til Mogenstrup
2. maj: Folkeuniversitetet: Svalbards geologi
- 7.-8. maj: Stenhugning
14. maj: Tur til Knud Strand
- 1.-5. juni: Tur til Rügen
17. juni: Opfølgning Rügentur. Grillaften